

CHILI-HANKKEEN MAAHANMUUTTAJANAISTEN MONINAISET TAUSTAT

Johanna Häihälä
Opinnäytetyö, syksy 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Järvenpään yksikkö
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) +
diakonin virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Häihälä, Johanna. Chili-hankkeen maahanmuuttajanaisten moninaiset taustat. Järvenpää, syksy 2011. 48 sivua, 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK) + kirkon diakoniatyöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kuvata Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisenäkyjen mahdollistajana -hankkeen SOVAKI-kursseille vuosina 2009–2011 osallistuneiden maahanmuuttajanaisten moninaisia taustoja, sekä selvittää, miten he kuvaavat omaa arkeaan teemahaastatteluissa. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tutkittua tietoa, jota työelämätaho voi edelleen hyödyntää hankeraportoinnissaan.

Tutkimus oli sekä määrällinen että laadullinen. Tutkimuksen aineistona olivat Helsingin kaupungin sosiaaliviraston hakemukset kieli- ja kotoutumiskurssille, Chili-hankkeen työntekijöiden tekemät alkuhaastattelut sekä hankkeen työntekijöiden tekemiä EU-tilastointeja. Kvantitatiivinen aineisto analysoitiin SPSS for Windows -tilasto-ohjelmalla ja kvalitatiivinen aineisto aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen mukaan SOVAKI-kursseille osallistuneet naiset tulevat hyvin erilaisista lähtökohdista ja taustoista. Aineiston pohjalta löytyi tiettyjä määrittäviä tekijöitä ryhmästä. Näitä olivat kotiäitiys, islaminusko sekä perusasteen koulutustaso. Kokonaisuudessaan ryhmä oli kuitenkin niin heterogeeninen, että tyyppillisen kurssilaisen profiloiminen ei ollut mahdollista. Kurssilaisten kuvaama arki näytti täyttyvän pääosin lastenhoidosta sekä kotitöistä. Tämä on kuitenkin vain osittainen kuva kurssilaisten arjenkuvauksesta, myös toisenlaisia kuvauksia löytyi aineistosta.

Asiasanat: maahanmuuttajat, kotoutuminen, kvantitatiivinen tutkimus, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Häihälä, Johanna. Diversified backgrounds of immigrant women in Chili-project. Järvenpää, Autumn 2011. 48 p., 4 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to describe diversified backgrounds of immigrant women, who have participated in SOVAKI- courses in the Chili-project. The aim of this ESR-project was to enhance the possibilities for work and study through knowledge and social integration. The aim was also to report how these women describe their own everyday life in theme interviews. The purpose of the study was to produce researched data, which can be used in the report of the Chili-project.

The research methods were both quantitative and qualitative. The quantitative material was analysed by using SPSS for Windows –statistic programme and the qualitative material was analysed by using material-focused content analysis. The material consisted of applications for language and integration courses and initial interviews, carried out by project workers, and EU-statistics collected by project workers.

The main results were that women who had participated in SOVAKI-courses come from very different kinds of backgrounds. According to the data there were a few determining matters, which can be found in the group. These things were that more often women looked after their children at home, they were Muslims and they had primary level education. Because the whole group was so heterogeneous, it is impossible to create a profile of a typical participant. Everyday life seemed to fill up with taking care of children and housework. However, this is not the whole picture of the participants` everyday life. Also other kinds of descriptions were found from the data.

Keywords: immigrants, integration, quantitative study, qualitative study

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KÄSITTEET	6
2.1 Maahanmuutto Suomessa.....	6
2.2 Kotoutuminen	8
2.3 Kotouttamislaki	9
2.4 Maahanmuuttajanaiset tutkimuksissa.....	10
2.5 Keskeisiä tutkimustuloksia sukupuolinäkökulman huomioivassa maahanmuuttajatutkimuksesta.....	12
2.6 Uskonnon vaikutus kotoutumiseen	13
2.7 Islam merkittävä vähemmistöuskonto.....	15
2.8 Arjen epämääräinen käsite.....	16
3 TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	19
3.1 Chili-hanke	19
3.2 SOVAKI-kurssit	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	22
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä.....	22
4.2 Tutkimuksen aineisto.....	22
4.3 Tutkimusmenetelminä kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen metodi	23
4.4 Määrällisen aineiston analysointi.....	24
4.5 Laadullisen aineiston analysointi	25
4.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	25
5 TUTKIMUSTULOKSET	27
5.1 Maahanmuuttajanaisten taustatiedot.....	27
5.2 Arjen monimuotoisuus ja yksitoikkoisuus	32
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	35
LÄHTEET	38
LIITTEET	45
LIITE 1: Hakemus kieli- ja kotoutumiskurssille	
LIITE 2: Esimerkki sisällönanalyysistä	
LIITE 3: Taulukko kurssilaisen kansalaisuus	
LIITE 4: Taulukko kurssilaisen äidinkieli	

1 JOHDANTO

Maahanmuutosta on tullut yksi ajankohtaisimmista kansainvälisistä ilmiöistä. Myös Suomea tämä ilmiö koskettaa entistä enemmän, sillä viimeisten parinkymmenen vuoden aikana maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt maassamme huomattavasti. Maamme monikulttuuristuminen ja uskonnollinen moninaistuminen haastaa myös sosiaalialan ja kirkon toimijoita uudistamaan työkäytäntöjään ja tietotaitoaan.

Kiinnostukseni maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta koskevia kysymyksiä kohtaan heräsi opintoihin liittyvällä monikulttuurisuusjaksolla. Tuolloin tein kolmen kuukauden mittaisen harjoittelun Afrikassa. Harjoittelun aikana minulle avautui mahdollisuuksia nähdä arkipäivän elämää aivan uudenlaisesta näkökulmasta. Eläminen vieraiden tapojen ja arvojen keskellä opetti myös paljon itsestäni ja omista lähtökohdistani. Kolme kuukautta on lyhyt aika vieraassa maassa ja kulttuurissa, mutta harjoittelussa tulleet kokemukset jättivät minuun kuitenkin lähtemättömän jäljen. Erityisesti sukupuolten väliset tasa-arvo- ja valtakysymykset ovat kiinnostaneet minua harjoitteluni jälkeisten opintojen aikana. Tämän vuoksi oli luontevaa lähteä tekemään opinnäytetyötä, jossa pystyin syventymään maahanmuuttokysymyksiin naisnäkökulmasta.

Suomalaisessa maahanmuuttajatutkimuksessa ei ole toistaiseksi vielä laajasti huomioitu sukupuolinäkökulmaa ja monet maahanmuuttoa koskevat näkökulmat ja teoriat ovat pohjautuneet miespuolisten maahanmuuttajien kokemuksiin (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15). Aivan viime vuosina on ilmestynyt muutamia maahanmuuttajanaisia koskevia tutkimuksia myös Suomessa. Tämä opinnäytetyö avaa osaltaan näkökulmia maahanmuuttajanaisten moninaisiin taustoihin sekä kuvaa millaista arkea tavallisen kotouttamistoiminnan ulkopuolelle jääneet maahanmuuttajanaiset elävät.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KÄSITTEET

2.1 Maahanmuutto Suomessa

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia maasta toiseen eri perustein muuttavia henkilöitä (Maahanmuuttovirasto i.a.). Maahanmuuttajalla tarkoitetaan virallisessa kielessä ulkomaan kansalaista, joka on muuttanut Suomeen ja aikoo asua tai on asunut maassa vähintään vuoden ajan ja jolla on tarvittava oleskelu- tai työlupa sekä suomalainen kotikunta, jossa asuu vakituisesti (Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003, 8). Maahanmuuttaja on voinut tulla Suomeen esimerkiksi töihin, perhesyiden vuoksi, paluumuuttajana tai pakolaisena.

Ulkomaalaisten maahantulosta, oleskelusta ja työnteosta säädetään ulkomaalaislaissa (301/2004). Lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Suomi on sitoutunut perustuslaissaan (731/1999) toteuttamaan ja noudattamaan syrjimättömyyden ja tasavertaisuuden periaatteita. Tämän lisäksi yhdenvertaisuuslaki (21/2004) tukee perustuslain syrjintäkieltoa. Sen tarkoituksena on turvata ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa lain soveltamisalaan kuuluvissa syrjintätilanteissa.

Suomen maahanmuuttohistoria on lyhyt muihin läntisiin teollisuusmaihin verrattuna. Suomi oli pitkään maastamuuttomaa, josta muutettiin työn perässä erityisesti Yhdysvaltoihin, Ruotsiin ja Australiaan. Vasta 1980-luvun alkupuolella suomalaisen siirtolaisuuden suunta kääntyi siten, että maahanmuuttajia alkoi olla enemmän kuin maasta lähteneitä. Kasvaneen maahanmuuton syyt löytyivät pääosin Suomen ulkopuolelta. Sodat ja muut kriisit alkoivat ajaa pakolaisia ja turvapaikanhakijoita myös Suomeen erityisesti 1990-luvulla. Suurimmat turvapaikanhakijaryhmät tulivat Somaliasta, entisen Jugoslavian alueelta, Iranista ja Irakista. Samanaikaisesti maahanmuuttajien kokonaismäärää kasvattivat maahan vuosittain otettavat kiintiöpakolaiset. Maahanmuuttoa lisäsivät myös inkerinsuomalaiset ja heidän perheenjäsenensä, jotka saivat oikeuden tulla paluu-

muuttajina Suomeen vuodesta 1990 alkaen. (Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003, 10–11.)

Suomen maahanmuutto poikkeaa monella tapaa muiden läntisen Euroopan maiden maahanmuutosta. Maahanmuutto käynnistyi varsinaisesti Suomessa vasta 1990-luvun vaihteessa. Suurimmat maahanmuuttajaryhmät ovat tulleet naapurimaista, Venäjältä, Virossa ja Ruotsista ja lisäksi pakolaisten määrä kaikista maahanmuuttajista on vähäinen. (Pohjanpää ym. 2003, 143.) Yleisin Suomeen maahanmuuton syy on ollut erilaiset perhesyyt. Perhesyiksi katsotaan avioliitto Suomen kansalaisen tai Suomessa pysyvästi asuvan ulkomaankansalaisen kanssa. Työministeriön arvion mukaan perhesyyt ovat olleet muuton taustalla noin 60–65 %:lla muuttajista. Pakolaisia on ollut noin 15 %, paluumuuttajia entisen Neuvostoliiton alueelta noin 10 % ja muiden syiden, kuten opiskelun perusteella maahanmuuttajia on tullut noin 5–10 %. Samoin 5–10 % maahanmuuttajista on tullut Suomeen työn takia 1990–2000-luvulla. (Heikkilä & Pikkarainen 2008, 19, 6.) Suomeen suuntautuneessa maahanmuutossa on alkanut 2000-luvulla lisääntyvässä määrin näkyä työperustainen muutto ja sen arvioidaan olevan yhä edelleen kasvussa (Martikainen & Tiilikainen 2008, 23).

Suomessa asuvien ulkomaankansalaisten määrä on yli kymmenkertaistunut viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana (Peltola & Metso 2008, 11). Viimevuoden lopulla Suomessa asui yhteensä noin 168 000 ulkomaankansalaista, mikä oli 3,1 % koko väestöstä (Tilastokeskus 2011, a.) Suuri osa maahanmuuttajista, noin 40 % asuu pääkaupunkiseudulla. Helsingissä ulkomaan kansalaisia oli vuodenvaihteessa 2009–2010 lähes 42 000 eli 7,2 % Helsingin asukkaista. Kun mukaan lasketaan ulkomailla syntyneet Suomen kansalaiset, muodostuu ulkomaalaistaustaisten ryhmä. Ulkomaalaistaustaisia henkilöitä Helsingissä oli vuodenvaihteessa 2009–2010 yhteensä noin 62 300 eli 10,7 % kaikista asukkaista. (Helsingin kaupungin tietokeskus 2010, 4.) Suomen kansalaisuuden sai vuoden 2010 aikana 4350 Suomessa vakinaisesti asunutta ulkomaan kansalaista, mikä on 900 enemmän kuin vuonna 2009. Suomen kansalaisuuksia myönnettiin viime vuonna eniten Venäjän kansalaisille (1930), Viron kansalaisille (240) ja Somalian kansalaisille (130). (Tilastokeskus 2011, b.) Maahanmuuttajien määrät ovat kuitenkin edelleen sekä suhteellisesti että absoluuttisesti ver-

tailtuna selvästi pienempiä kuin useammassa muissa Euroopan maissa (Tervonen 2008, 270).

Suomen maahanmuuttoa ovat leimanneet avioliittoperustainen maahanmuutto sekä humanitaarisuuteen ja etnisyyteen perustuvat syyt. Tämän vuoksi maahanmuuttajilla on ollut usein huomattavia vaikeuksia päästä mukaan työelämään Suomessa. Erityisesti maahanmuuton lisääntyminen 1990-luvun laman aikana vaikeutti maahanmuuttajien työllistymistä ja herätti laajaa yhteiskunnallista keskustelua maahanmuutosta. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 8.) Tutkimuksissa on todettu, että maahanmuuttajien työmarkkina-asema kohentuu sen mukaan, mitä kauemmin he ovat maassa (mm. Forsander, Raunio, Salmenhaara & Helander 2004, 34–35). Suomalainen julkinen keskustelu maahanmuutosta ja kotoutumisesta politisoitui uudella tavalla 2010-luvun lopulla. Ongelmiin ja uhkiin keskittyvä retoriikka on asettunut useisiin paikkoihin ja saanut erilaisia muotoja niin nettikeskusteluissa kuin virallisissa puolueiden kannanotoissa. (Keskinen 2009, 33, 40.)

2.2 Kotoutuminen

Kotoutuminen on suomen kielen vastine sanalle integraatio. Integraatiolla tarkoitetaan sitä prosessia, jonka aikana maahanmuuttaja tulee osalliseksi uuteen elinympäristöönsä muun muassa sosiaalisesti, taloudellisesti ja poliittisesti. Kotoutumisella tarkoitetaan oman kulttuurin ja kielen säilyttämistä samanaikaisesti, kun osallistutaan uuteen yhteiskuntaan. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 19.) Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla (Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/2010).

Kotoutuminen on yksilöllinen prosessi, jossa ihmisen motivaatio, asenteet ja pyrkimykset ovat etusijalla (Työministeriö 2005, 5). Sopeutumisprosessi etenee yksilöllisesti ja siihen vaikuttavat monet eri asiat, kuten esimerkiksi lähtötilanne. Sopeutumista helpottaa, jos maahanmuutto on ollut vapaaehtoinen valinta. Jos lähtömaan kulttuuri on samankaltainen kuin suomalainen kulttuuri, on maahan-

muuttajan usein helpompi hyväksyä suomalainen arvomaailma ja tavat. Lisäksi kielitaidolla ja koulutuksella on merkitystä uuden kielen omaksumisessa. Ympäristön tuki vaikuttaa myös olennaisesti maahanmuuttajan sopeutumisprosessiin. Sillä on suuri merkitys kenen kanssa maahanmuuttaja tulee uuteen maahan; omasta perheestä ja etnisen ryhmän edustajista on usein tukea kotoutumisessa. Yhteiskunta vaikuttaa maahanmuuttajien elämään henkilökohtaisten suhteiden tasolla, virallisella maahanmuuttopolitiikalla ja yleisemmin vallitsevalla ilmapiiirillä. (Räty 2002, 114, 120.)

Kotoutumisen mittarina pidetään usein työssäkäyntiä, tuloja ja opiskelua. Työssäkäynti tarjoaa taloudellisen hyödyn lisäksi luontevan ympäristön sosiaalisten suhteiden solmimiselle ja vuorovaikutukselle perheen ulkopuolella. Maahanmuuttajille se mahdollistaa myös näkökulman suomalaiseen elämäntapaan ja yhteiskuntaan. Työllistymisellä on siis monia kotoutumista edistäviä vaikutuksia. Psykososiaalisella tasolla sillä on myös monia yksilön omanarvontunteeseen, elämänhallintaan ja yhteisön arvostukseen liittyviä merkityksiä. Työttömyys on edelleen suuri ongelma maahanmuuttajien parissa Suomessa, vaikka se on selvästi vähentynyt asumisajan myötä. (Alitolppa-Niitamo 2005, 39–40.)

2.3 Kotouttamislaki

Kotouttamista säädellään laissa. Suomen ensimmäinen kotouttamislaki tuli voimaan vuonna 1999. Lain tavoitteena oli edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tasa-arvoa toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen kartuttamista. Lain lähtökohtana olivat maahanmuuttajat, jotka saapuivat Suomeen pakolaisina tai paluumuuttajina ja kotouttamispalvelut suunnattiin aiemmin lähinnä vain työttömille. (Laki kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999.)

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 30.12.2010 kumosi lain maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999). Uusi laki tuli voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua suomalaisen yhteiskun-

nan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.) Kotoutumislain kanssa samanaikaisesti tuli voimaan uusi turvapaikanhakijoiden vastaanottolaki, jolla pyritään selkiyttämään vastaanoton sääntelyä ja edistämään vastaanottopalveluiden yhdenmukaisuutta (Suomen Pakolaisapu 2011).

Uudella lailla kotoutumisen edistämisestä pyritään parantamaan alkuvaiheen ohjausta. Oleskeluluvan myöntämisen tai oleskeluoikeuden rekisteröinnin yhteydessä jokaiselle jaetaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, työelämästä sekä kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Kotoutumispolitiikassa painottuvat jatkossa erityisesti toimenpiteet, joilla tuetaan perheiden, lasten ja nuorten kotoutumista. Aikuisten kohdalla tavoitteena on työllisyyden parantaminen. Ohjausta avoimille työmarkkinoille parannetaan kotoutumisen alkuvaiheen palveluilla, kuten esimerkiksi henkilön osaamista selvittävällä ja kaikille tarjolla olevalla alkukartoituksella sekä siihen perustuvalla kotoutumissuunnitelmalla ja -koulutuksella. Alkukartoituksessa arvioidaan henkilön työllistymis-, opiskelu- ja muita kotoutumisvalmiuksia sekä muiden kotoutumista edistävien toimien tarpeita. Tämän jälkeen maahanmuuttaja ohjataan toimenpiteisiin tarvelähtöisesti. (Sisäasiainministeriö 2011.)

2.4 Maahanmuuttajanaiset tutkimuksissa

Globaalisti katsottuna naisia, kansainvälistä muuttoliikettä ja näihin liittyviä aiheita tutkitaan yhä enenevässä määrin (Martikainen & Tiilikainen 2007, 20). Kansainvälisessä tutkimuksessa on huomattu koko muuttoliikkeen olevan sukupuolittunut ilmiö. Laajempi sukupuolinäkökulma muuttoliiketutkimukseen tuli 1960-luvulla feministisen kritiikin seurauksena. Feministinen kritiikki kohdistui muuttoliiketeorioiden sukupuolisokeuteen, pelkästään miesten tilanteen huomiointiin tutkimuksessa ja naisten omaehtoisen toiminnan aliarvioimiseen. Monien tutkimusten mukaan muuttoliikkeiden tutkimukseen tulisikin kehittää yhä hienostuneempia poikkitieteellisiä työvälineitä sukupuolinäkökulman esiin saamiseksi. (Donato, Gabaccia, Holdaway, Manalansan & Pessar 2006, 3–10.)

Suomalaisessa maahanmuuttajatutkimuksessa ei ole toistaiseksi vielä laajasti otettu huomioon sukupuolinäkökulmaa. Monet maahanmuuttoa koskevat vallitsevat teoriat, näkökulmat ja oletukset ovat pohjautuneet miespuolisten maahanmuuttajien tilanteisiin ja kokemuksiin. Naisia koskevalle tutkimukselle on siis erityinen tarve ja tilaus. Suomessa maahanmuuttajanaisten asemaan kiinnitettiin laaja-alaisemmin huomiota ensimmäisen kerran vasta 1990-luvun puolivälissä. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15–16.)

Viimevuosina maahanmuuttajanaisia koskevia tutkimuksia on ilmestynyt Suomessa lisääntyvässä määrin. Kaksi keskeistä viimevuosina Suomessa ilmestynyttä julkaisua ovat vertailevan FEMAGE-tutkimuksen loppuraportti *Naisia kotoutumassa Eurooppaan*, sekä artikkelikokoelma *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. Molemmat teoksista ovat Väestöliiton julkaisuja. Maahanmuuttajanaisia on käsitelty myös monissa opinnäytetöissä ja Pro gradu-tutkielmissa.

Kahdeksassa eri EU-maassa toteutettiin vertaileva FEMAGE-hanke (Needs for female immigrants and their integration in ageing societies), jossa tutkittiin maahanmuuttajanaisten kotoutumista ikääntyvissä yhteiskunnissa. Hanke toteutettiin vuosina 2006–2007 Saksassa, Unkarissa, Puolassa, Tsekin tasavallassa, Sloveniassa, Itävallassa, Virossa ja Suomessa. Suomen osuus toteutettiin tässä tutkimuksessa Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella Minna Säävälän toimesta. (Söderling 2009, 5.) Hankkeen taustalla oli eurooppalaisten yhteiskuntien kasvava työvoiman tarve ikärakenteen vanhetessa sekä toisaalta siirtolaisten, erityisesti naisten huono työllisyysaste ja työvoimaosuus (Säävälä 2009, 7).

Toinen maahanmuuttoa naisnäkökulmasta käsittelevä teos, *Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ* on Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen toimittama artikkelikokoelma. Toimittajat luonnehtivat 18 artikkelia sisältävää kirjaa välitilinpäätökseksi maahanmuuttajanaisia koskevasta tutkimuksesta Suomessa (Martikainen & Tiilikainen 2008, 6). Heidän tavoitteenaan on kirjan myötä tuoda naiset suomalaisen maahanmuuttotutkimuksen keskiöön. Kirjan

artikkelit perustuvat laajaan ja monipuoliseen laadulliseen ja tilastolliseen aineistoon. (Martikainen & Tiilikainen 2008, 15-16.)

2.5 Keskeisiä tutkimustuloksia sukupuolinäkökulman huomioivassa maahanmuuttajatutkimuksesta

Suomen maahanmuuttajaväestöstä noin puolet on nykyisin naisia. Naisten ja miesten osuus maahanmuuttajista on tasoittunut perheen yhdistämisen, paluumuuton ja avioliittojen vaikutuksesta. Eri kansalaisuusryhmissä naisten osuus vaihtelee kuitenkin huomattavasti. Esimerkiksi thaimaalaisista, virolaisista ja venäläisistä maahanmuuttajista enemmistö on naisia. (Forsander 2008, 317.)

Miesten ja naisten maahanmuuttosyyt, kotoutuminen ja uuden elämän aloittaminen kulkevat usein eri polkuja (Martikainen & Tiilikainen 2008, 15). Useimmissa kulttuuriympäristöissä sukupuoli määrittelee ihmisen mahdollisuuksia ja häneen kohdistuvia odotuksia (Säävälä 2009, 16). Naisiin kohdistuu esimerkiksi usein miehiä enemmän paineita kulttuurisen yhteisön ylläpitämiseen (Martikainen & Tiilikainen 2008, 21). Naiset määrittelevätkin identiteettiään usein perheen kautta. Siimin (2008, 239) mukaan naisten tärkeän roolin perheessä on ajateltu selittävän myös naisten helpompaa sopeutumista uuteen maahan ja työttömyyteen. Siim korostaa kuitenkin, että vaikka perhe on naisille tärkeä, lapset keskeisimpänä elämän sisältönä ei ole naisille vapaaehtoinen valinta. Siimin haastattelemat naiset pyrkivät hakeutumaan kurssille, osa-aikaiseen tai vapaaehtoistyöhön, mikäli eivät löytäneet vakituista työtä. Maahanmuuton yhteydessä perheen merkitys usein korostuu, koska muut sosiaaliset tukirakenteet ainakin aluksi heikentyvät. Usein myös perhekäsitykset ja sukupuoliroolit muuttuvat. Neuvotteluita elämäntavoista ja identiteeteistä käydään suhteessa valtaväestön toimintamalleihin ja näissä tilanteissa voi muodostua kovia ristiriitaisia paineita. (Gola & Martikainen 2008, 89.)

Maahanmuuttajien sijoittumista työelämään on tutkittu Suomessa varsin paljon ja maahanmuuttajanaisten työmarkkina-aseman on todettu olevan miehiä heikompi lähes kaikissa maahanmuuttajaryhmissä (mm. Joronen 2005; Forsander

2008). Joidenkin maahanmuuttajaryhmien sisällä oleviin suuriin sukupuoltenväliin eroihin työmarkkinoille sijoittumisessa voi löytää useita erilaisia syitä. Esimerkiksi lähtömaan kulttuuri voi vaikuttaa suuresti toivottuun perhekokoon ja naisten kodin ulkopuolella tekemään työhön. Toisaalta vastaanottavan maan työmarkkinatilanne ja sukupuolijärjestelmä voivat kohdella eri kansalaisuusryhmiä eri tavoin. (Forsander 2008, 328.) Tutkimusten mukaan erot naisten ja miesten työllistymisen välillä kuitenkin keskimäärin vähenevät useamman vuoden maassa asumisen myötä (Forsander 2008, 320).

Maahanmuuton seurauksena monet naiset joutuvat luopumaan suku- ja perheyhteisön tuomasta päivittäisestä avusta ja tuesta. Sosiaalisten tukiverkostojen ja viranomaisten tarjoamien palveluiden puuttuessa etenkin maahanmuuttajaäidin yksinhuoltajuus voi olla keskeinen arjessa selviytymiseen, kotoutumiseen ja työllistymiseen vaikuttava tekijä. (Martikainen & Tiilikainen 2008, 27.) Naisten oletetaan usein myös toimivan miehensä uran hyväksi ja kantavan päävastuun kodin ja lastenhoidosta. Tämä voi osaltaan aiheuttaa ammattitaidon menetystä, joko väliaikaisesti tai pysyvästi uudessa maassa. (Säävälä 2009, 21.)

Maahanmuuttajanaisten itsenäinen elämä on Suomessa mahdollista esimerkiksi työssäkäynnin ja sosiaaliturvan ansiosta (Martikainen & Tiilikainen 2008, 401). Säävälän (2009, 22) tutkimuksen mukaan Suomessa olevien hyvien sosiaalipalveluiden ja koulutusjärjestelmän ansiosta Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajanaisten tilanne on parempi kuin monessa muussa Euroopan maassa. Hyvänä esimerkkinä on kaikille lapsille saatavilla oleva kunnallinen päivähoito, joka parantaa naisten kouluttautumisen ja työntönteon mahdollisuuksia.

2.6 Uskonnon vaikutus kotoutumiseen

Uskonto on monille ihmisille tärkeä osa heidän identiteettiään. Maasta toiseen siirryttäessä tällaiset ihmiset kantavat mukanaan uskonsa aineksia; opetuksia, traditioita ja tapoja. Uskonnosta voi myös tulla sellaiselle maahanmuuttajalle tärkeä osa identiteettiä, jolla aikaisemmin ei ole ollut kiinnostusta uskonnollisia

asioita kohtaan. Omaa identiteettiä ja sosiaalista vakautta voidaan rakentaa uudessa tilanteessa uskonnon varaan. Uudessa maassa kohdatut asiat vaikuttavat siihen tuleeko uskonnosta positiivinen vai negatiivinen vaikuttaja kotoutumisprosessissa. (Jackson & Passarelli 2008, 26.) Yksi esimerkki maahanmuuton seurauksena tapahtuneesta uskonnon merkityksen ja tulkintojen muuttumisesta on somalinaisten huntujen käytön yleistyminen, joka on yhteydessä yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamiseen ja identiteetin määrittelyyn (Tiilikainen 2007, 68; Alitolppa-Niitamo & Ali 2001, 139). Säävälän tutkimuksessa muslimi-, ortodoksi- ja buddhalaiset naiset olivat asennoitumiseltaan hyvin samankaltaisia elämätarinoissaan, eikä tutkimuksessa tullut suuresti esille uskonnon merkitystä maahanmuuttajanaisten päämäärissä tai tarinoiden muodoissa. Uskontoa käsitelivät tutkimuksessa pääasiassa kovia kokeneet naiset. (Säävälä 2009, 25.)

Suomen suurin uskonnollinen yhdyskunta on Suomen evankelisluterilainen kirkko, johon kuului vuoden 2010 lopussa noin 4,2 miljoonaa henkilöä eli noin 78 % koko väestöstä. Toiseksi suurin uskonnollinen yhdyskunta on Suomen ortodoksinen kirkkokunta. Sen jäsenmäärä oli tuolloin noin 58 000 henkilöä. (Tilastokeskus i.a., a) Näillä kahdella kirkolla on Suomen historiassa ja kulttuurissa suuri merkitys. Siksi niillä on myös lakiin perustuva erityisasema. Suomessa vallitsee uskonnonvapaus, joka perustuu perustuslakiin (731/1999). Uskonnonvapauslaki (453/2003) on taannut vuodesta 1923 alkaen jokaiselle oikeuden kuulua tai olla kuulumatta mihinkään uskonnolliseen yhteisöön. Suomessa toimii suuri joukko erilaisia uskonnollisia yhteisöjä. (Martikainen 2002.)

Maahanmuuton kasvun myötä Suomen uskonnolliseen kenttään on tullut huomattavia muutoksia 1990-luvulta alkaen. Vaikka suurin osa maahanmuuttajista on kristittyjä, esimerkiksi Suomen muslimiväestö on kasvanut huomattavasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana ja muslimeista on kasvanut yksi merkittävimmistä uskonnollisista vähemmistöistä. Muslimiväestön kasvua Suomessa kuvaa hyvin se, että 1980-luvun lopussa muslimeita oli muutamia tuhansia, kun vuonna 2006 heitä oli eri arvioiden mukaan yli 40 000. Eurooppalaisen mittakaavan mukaan muslimien osuus Suomen väestöstä on kuitenkin vähäinen, sillä esimerkiksi vuonna 2006 Saksassa oli muslimeita noin 3,4 miljoonaa, Ranskassa noin 3,5 miljoonaa ja Isossa-Britanniassa noin 1,6 miljoonaa. Poh-

joismaista eniten muslimeita asuu Ruotsissa, jossa heitä oli vuonna 2006 arviolta 400 000. (Martikainen 2008, 64–65.)

Kasvaneen maahanmuuton seurauksena myös Suomen evankelisluterilainen kirkko on uudenlaisen tilanteen edessä. Suomen monikulttuuristuminen edellyttää ekumeniaa kirkon sisällä ja eri uskontojen edustajien kohtaaminen dialogia eli toisen uskonnon uskomusten ja arvojen aitoa ymmärtämistä. Eri kulttuureja kohdatessa kirkko joutuu väistämättä kohtaamaan myös näihin kulttuureihin kuuluvat muut merkittävät uskonnot. (Silvo 2005, 49–51.) Kirkolla ja muilla uskonnollisilla yhteisöillä voi olla merkittävä rooli kotoutumisen edistämisessä. Usein seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt pyrkivät tukemaan kotoutumista toimimalla siltana maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välillä (Mikkonen 2005, 59).

On tärkeää, että kotoutumisprosessissa huomioidaan uskonnon merkitys. Uskontoon ja sen harjoittamiseen liittyvistä käsityksistä ja ristiriidoista tulee keskustella avoimesti. Lähtökohtaisesti tulee turvata jokaiselle oikeus oman uskonnon harjoittamiseen, mutta samalla on myös ensisijaisesti turvattava yksilön autonomiaa korostavat ihmisoikeudet. (Kouros 2008, 197; Muhammed 2011, 261.)

2.7 Islam merkittävä vähemmistöuskonto

Suomessa asuvat muslimit ovat pääsääntöisesti taustaltaan pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Tämän lisäksi erityisesti perheenyhdistäminen ja jossain määrin avioliitto-, opiskelu-, ja työsiirtolaisuus ovat tuoneet muslimeita Suomeen. Tämän seurauksena valtaosa Suomen muslimeista kuuluu maan köyhimpien ihmisten joukkoon ja erityisesti pakolaistaustaisilla muslimeilla on vaikeuksia työllistyä. Poikkeuksen tästä tekevät Suomessa asuvat tataarimuslimit. Turkin sukuiset tataarimuslimit asettuivat Venäjän kautta Suomeen 1870-luvulla ja viimeistään talvisodan jälkeen heidät on luettu osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Tataarit ovat sopeutuneet suomalaiseen elämänmenoon hyvin ja osoittaneet, ettei islam ole yhteen sovittamaton suomalaisen yhteiskunnan kanssa. Muslimit

ovat keskittyneet asumaan erityisesti pääkaupunkiseudulle ja muihin suuriin kaupunkeihin, kuten maahanmuuttajat yleensäkin Suomessa. (Martikainen 2008, 73, 77.)

Suomessa asuvat muslimit eivät edusta yhtä yhtenäistä islamilaista kulttuuria, vaan islaminusko yhdistää keskenään hyvin erilaisia väestöryhmiä ja kansoja. Useimpien islaminuskoisten elämään uskonto kuuluu erottamattomana ja näkyvänä osana jokapäiväistä elämää, mikä on herättänyt yhteiskunnallista keskustelua myös Suomessa. (Räty 2002, 70.) Suomen muslimiväestöstä valtaosa on sunneja. Shiiojen määräksi on arvioitu 15 % (Martikainen 2008, 72). Joidenkin maahanmuuttajataustaisten muslimiryhmien vähemmistö on vaatinut itselleen erillispalveluita ja erivapauksia vedoten omaan kulttuuriin tai uskonnon vapauteen. Muslimien itsensä keskuudessa on kuitenkin myös kritisoitu erivapauksien myöntämistä, koska erivapauksien myöntäminen vaikuttaa valtaväestön asenteiden koventumiseen kaikkia maahanmuuttajia kohtaan, eikä loppujen lopuksi auta maahanmuuttajia kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. (Muhammed 2011, 160.)

Useissa kulttuureissa uskonnolla on suuri merkitys maailmankuvan muodostumisessa. Uskonto vaikuttaa paitsi arkiseen elämään eriasteisesti yksittäisten ihmisten toiminnoissa, myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, kuten lainsäädäntöön. (Räty 2002, 56.) Kotoutumisen kannalta uskonnollisuudella on jonkin verran suoraa vaikutusta esimerkiksi musliminaisten työllistymiseen, johtuen joidenkin etnisten ryhmien kielteisestä suhtautumisesta naisten työskentelyyn kodin ulkopuolella. Samoin naisten perinteiden mukainen vaatetus, kuten huivin käyttö voi olla esteenä työpaikan saannille. (Muhammed 2011, 70.)

2.8 Arjen epämääräinen käsite

Seuraavaksi käsittelen työssäni arkea, koska tutkin opinnäytetyössäni SOVAKI-kursseille osallistuneiden maahanmuuttajanaisten näkemyksiä omasta arjestaan. Arjen määrittäminen yksiselitteisesti on ongelmallista, sillä kaikki ihmiset ovat sitä eläessään tavallaan myös arjen asiantuntijoita (Salmi 1991). Jokisen

(2005, 10) mukaan tutkijoiden suhde arjen käsitteeseen on usein samankaltainen kuin arjen suhde eläjiinsä: kaikkialla se on, mutta kiinni sitä ei saa. Jokinen painottaa, ettei arkea tulisi etsiä tietyistä paikoista tai instituutioista, kuten perheestä. Arkinen ulottuvuus kun löytyy kaikesta, niin kodista kuin politiikasta, mutta kaikki ei ole arkea.

Arki käsitteenä ja ymmärtämisen muotona kehittyi modernin teollisuusyhteiskunnan synnyn myötä. Lefebvre kuvaa, kuinka tuolloin ihmiset muuttivat kaupunkeihin ankeisiin oloihin tekemään rutiininomaista tehdastyötä. Vapaa-aika meni työstä toipumiseen ja arkea alkoivat tuottaa myös kulutustavarat (Jokinen 2005, 20.) Toiminta arkisilla ulottuvuuksilla on usein säilyttävää, toistavaa ja epä-älyllistä. Silti yhteiskunnalliset muutokset tulevat useimmiten todeksi ihmisten arkistuneissa toiminnoissa. (Jokinen 2005, 11–12.) Kotityöt ovat hyvä esimerkki arjen ulottuvuuksien kiteytymisestä. Kotitöissä todentuu rutiini, tavanomaisuus ja kodintunnon tekeminen. Lisäksi niissä on selvä sukupuolijako sekä ulkopuolisten pakkotahtien ja oman rytmin yhteensovittaminen. (Jokinen 2005, 46–47.)

Jokinen (2005, 158–160) pohtii arjen käsitteen sisältämiä jännitteitä ja esittää viisi arjen paradoksia. Ensiksikin arkea on kaikkialla, mutta se on samalla vaikeasti havaittavissa. Toiseksi arki on sekä kevyttä, että painavaa. Kolmanneksi arkea ylistetään ja halveksitaan. Neljänneksi arjesta löytyy sukupuoli paradoksi. Tällä hän tarkoittaa sitä, että naiset hallitsevat arjen ja se painaa heitä raskaasti. Miehet puolestaan saattavat päästä arjesta vähemmällä, mutta he eivät helposti saavuta subjektin asemaa arjessa. Viides arjen paradoksi, arjen tavallisuus on sekä elämää ylläpitävää että julmaa ja ulossulkevaa. Arki ylläpitää siis sekä hyvinvointia että eriarvostavia käytäntöjä. Sen vuoksi arjen konservatiivinen luonne on tunnistettava, jotta muutosta voidaan edistää siellä missä se nähdään tarpeellisena.

Marja Tiilikainen (2007, 16–18) on tutkinut pakolaisina Suomeen tulleiden somalimaisten elämää. Hänen tutkimuksensa osoittaa että uskonto voi vaikuttaa hyvin vahvasti maahanmuuttajan arkeen myös uudessa kotimaassa ja siten myös kotoutumiseen. Tiilikaisen tutkimien musliminaisten ja -äitien arki kiertyy

usein kodin ympärille. Koti on somalinaisten yksityinen tila, johon myös heidän uskonnonharjoitus diasporassa eläessä keskittyy. Tutkimuksen mukaan islam ja naisten arki ovat nivoutuneet toisiinsa monin tavoin ja monilla tasoilla. Toisaalta somalinaisten arki suodattuu islamiin liittyvien arvojen ja käytäntöjen kautta. Mutta samalla islamin harjoitus ja uskuntoon liittyvät tulkinnat suodattuvat naisten omien kokemusten ja Suomessa eletyn arjen kautta.

3 TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

3.1 Chili-hanke

Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisnäkyjen mahdollistajana -hanke (jatkossa Chili-hanke) on Euroopan sosiaalirahaston rahoittama ja Helsingin sosiaaliviraston kehittämiskeskuksen hallinnoima maahanmuuttajanaisiin kohdistuva hanke. Hanke kuuluu sosiaaliviraston lasten ja perheiden palveluihin. Hankkeen kohderyhmänä ovat kaikkein vaikeimmin työllistyvät maahanmuuttajanaiset Itä- ja Pohjois-Helsingin alueilla, kuten esimerkiksi tavallisen kotouttamistoiminnan ulkopuolelle jääneet kotiäidit. Hanke aloitti toimintansa tammikuussa 2009 ja päättyy tämän vuoden lopulla (Kruskopf 2010, a, 3.)

Chili-hanke toimii Helsingin Mellunmäessä yhteisö- ja kulttuuri-talo Mellarissa. Ulkomaalaistaustaisten asukkaiden osuus on suuri alueella, jossa Chili-hanke toimii. Tilastokeskuksen tietojen mukaan Mellunmäessä oli vuonna 2010 ulkomaalaistaustaisia asukkaita 18,6 % kaikista asukkaista. Itäisessä suurpiirissä, johon Mellunmäki kuuluu, oli ulkomaalaistaustaisia asukkaita 15,6 % kaikista asukkaista. Vastaava luku esimerkiksi Pohjoisessa suurpiirissä oli 5,6 % ja koko Helsingissä 10,7 %. (Tikkanen 2010, 15–16.) Chili-hanke toimii keskeisellä sijainnilla Mellunmäessä. Mellari on kohtaamispaikka, jossa järjestetään kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaa alueen asukkaille. Se on myös yhteinen olohuone, jossa voi esimerkiksi lukea lehtiä, juoda kahvia ja käyttää asiakastietokoneita. Monipuolista kurssitoimintaa järjestävät tiloissa muun muassa Työväenopisto ja Mellunmäki-yhdistys. (Alueportaali i.a..)

Kolmevuotisen Chili-hankkeen keskeisenä tavoitteena on työmarkkinoiden ulkopuolella olevien maahanmuuttajanaisten kotoutumisen edistyminen ja sosiaalinen vahvistuminen. Hankkeessa järjestetään vuoden mittaisia kieli- ja kotoutumiskursseja eli SOVAKeja. SOVAKI-lyhennys tulee sanoista sosiaalinen vahvistaminen ja kieli. SOVAKI-kurssien lisäksi hankkeeseen kuuluu vertaistukiryhmät sekä lastenhoito kurssilaisten 1-3-vuotiaille lapsille. Vertaistukiryhmissä maahanmuuttajanaisten on mahdollista saada henkilökohtaista opastusta oman

asuinalueen työ- ja harrastusmahdollisuuksiin sekä palvelutarjontaan. Tämä mahdollistaa kurssilaisten kiinnittymisen oman asuinalueensa asuinympäristöön (Helsingin kaupunki i.a.). Lastenhoito on suomenkielistä, ammatillista ja tavoitteellista. Se edistää osaltaan lasten ja koko perheen kotoutumista, koska se mahdollistaa monen äidin kursseille pääsyn ja samalla luo lapsille valmiuksia siirtyä myöhemmin päiväkotiin. Lastenhoito on järjestetty samassa rakennuksessa kuin SOVAKI-kurssit. (Kruskopf & Komppa 2010, 4–5.)

Chili-hankkeen tavoitteena on myös kehittää yhdessä yhteistyötahojen kanssa SOVAKI-mallia ja tehdä siitä toimiva matalan kynnyksen kieli- ja kotoutumismalli, jota voidaan hyödyntää monissa lasten ja perheiden palveluissa sekä oppilaitoksissa. Hankkeen keskeisimpiä yhteistyötahoja ovat Helsingin sosiaaliviraston muut toimijat, Monika-Naiset liitto ry, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Maahanmuuttoyksikkö, Väestöliitto, Helsingin työväenopisto, Suomen mielenterveysseura, Tyttöjen talo sekä Mannerheimin lastensuojeluliitto. (Kruskopf 2010, b, 3.)

3.2 SOVAKI-kurssit

SOVAKI-kursseilla naisilla on mahdollisuus suomenkielen oppimisen lisäksi saada sosiaaliohjausta sekä tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Lisäksi kurssilaisia motivoidaan oman kouluttautumisen ja työpolun suunnitteluun. Tällä tavoin pyritään vahvistamaan naisia omaan elämään kuuluvien asioiden hoidossa, lasten kasvatuksessa sekä perheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Kurssilaiset käyvät esimerkiksi tutustumassa kirjastossa, työvoimatoimistossa sekä leikkipuistoissa. (Kruskopf & Komppa 2010, 5–7.)

SOVAKI-kurssit ovat vuoden mittaisia ja ryhmiä on kaksi. Molemmat ryhmät kokoontuvat kaksi kertaa viikossa aamupäivisin kolmen tunnin ajaksi. Kurssilaisen tulee olla luku- ja kirjoitustaitoinen päästäkseen kurssille. Kurssin alkaessa opiskelijoilla ei ole joko lainkaan suomen kielen taitoa tai he osaavat vain suomen kielen alkeet. Kurssilaiset ovat myös kovin erilaisia koulutustaustoiltaan ja

oppimisvalmiuksiltaan. (Kruskopf & Komppa 2010, 4–6.) Vuosina 2009–2011 SOVAKI-kursseille on osallistunut yhteensä 94 naista.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata Chili-hankkeen SOVAKI-kursseille vuosina 2009–2011 osallistuneiden maahanmuuttajanaisten moninaisia taustoja sekä selvittää, miten he kuvaavat omaa arkeaan teemahaastatteluissa. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tutkittua tietoa, jota työelämätaho voi edelleen hyödyntää hankeraportoinnissaan.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaiset maahanmuuttajanaiset hakeutuvat Chili-hankkeen SOVAKI-kursseille?
2. Millaisena näiden naisten arki näyttäytyy heidän itsensä kuvaamana?

4.2 Tutkimuksen aineisto

Sain käyttööni valmiiksi kerätyn aineiston tutkimuksen toteuttamista varten. Aineisto oli kerätty alun perin toiseen tarkoitukseen. Tutkimuksen pääasiallisena aineistona olivat Helsingin kaupungin sosiaaliviraston hakemukset (Liite 1) kotoutumiskurssille, joita oli 93 kappaletta. Tämän lisäksi aineistona oli hankkeen työntekijöiden tekemiä EU-tilastointeja sekä SOVAKI-kurssilaisten alkuhaastatteluja, joita oli 46 kappaletta.

Määrällinen aineisto koostui hakemuksista kotoutumiskurssille sekä EU-tilastoinneista, joista poimin yhteistyössä työelämätahon kanssa yhteensä 12 kysymystä taustatietojen selvittämiseksi. Näitä kysymyksiä analysoin työssäni määrällisesti SPSS for Windows -tilasto-ohjelman avulla. Tätä varten luokittelin vastaukset sekä EU-tilastoinnit tältä osin SPSS -tilasto-ohjelmaan sopiviksi. Kurssilaiset olivat itse täyttäneet hakemukset kotoutumiskurssille. Hakemukset oli täytetty pääosin suomeksi, mutta osaan vastauksista oli vastattu myös englanniksi.

Laadullisena aineistona olivat alkuhaastattelut, jotka oli tehty teemahaastatteluina. Teemahaastattelut oli tehty kurssien alkuvaiheessa, jolloin haastattelun tarkoituksena oli ollut paitsi saada tietoa kurssilaisesta, myös tutustua häneen paremmin. Osassa haastatteluista oli ollut tulkki mukana. Haastattelijana oli toiminut joku Chili-hankkeen työntekijöistä ja kirjaajana toinen työntekijä tai opiskelija. Haastatteluja ei ollut nauhoitettu, joten olin laadullista analyysiä tehdessäni työntekijän kirjaaman informaation varassa. Teemahaastatteluista käsitteelin yhtä kysymystä laadullisesti sisällönanalyysin avulla. Vastaukset olivat melko suppeita. Vastausten pituus vaihteli kahdesta lauseesta kymmeneen lauseeseen. Keskimäärin vastaukset olivat noin viiden lauseen mittaisia.

4.3 Tutkimusmenetelminä kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen metodi

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelminä käytin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista metodologiaa. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen pyrin vastaamaan määrällisen menetelmän, SPSS for Windows -tilasto-ohjelman avulla ja toiseen laadullisesti sisällönanalyysin avulla. Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa selvitetään lukumääriin ja prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä sekä eri asioiden välisiä riippuvuuksia. Määrällisessä tutkimuksessa vastaajajoukko on usein numeerisesti suuri. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pyritään puolestaan ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käyttäytymistä. Laadullisen tutkimuksen aineisto on yleensä tekstimuotoista ja määrällisesti suppeaa, mutta siinä pyritään mahdollisimman tarkkaan analyysiin. (Heikkilä 2008, 16–17.)

Laadullisella sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleistettävässä muodossa. Sisällönanalyysissä pyritään aineiston sisältö kuvaamaan sanallisesti, systemaattisesti ja objektiivisesti. (Kynäs & Vanhanen 1999, 3–12.) Hämäläisen (1987) mukaan sisällönanalyysin prosessissa aineiston laadullisen käsittelyn perustana on looginen päättely ja tulkinta. Tässä prosessissa aineisto ensin hajotetaan, käsitteellistetään ja kootaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Tällä tavoin pyritään aineiston sisältämän informaatioarvon lisäämiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 108.) Tutkimuk-

sessani käytin induktiivista sisällönanalyysiä. Induktiivisella sisällönanalyysillä tarkoitetaan aineistolähtöistä lähestymistapaa tutkimuksessa. Siinä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Induktiivisessä lähestymistavassa analyysiyksiköiden valintaa eivät ohjaa ennalta määritellyt teoriat vaan tutkimuksen tarkoitus ja tehtävänasettelu. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 95.)

4.4 Määrällisen aineiston analysointi

Määrällisen tutkimusaineiston analyysissä käytin apuna SPSS for Windows -tilasto-ohjelman 19.0 versiota. Tätä varten jouduin muuttamaan alkuperäisen aineiston numeeriseen muotoon ja luokittelemaan sen uudelleen SPSS -tilasto-ohjelmaan sopivaksi. Luokittelua ohjasi osaltaan myös EU-tilastoinneissa olleet kategoriat, joissa työyhteisö toivoi minun tutkimuksessa pysyvän. SPSS -tilasto-ohjelma oli minulle entuudestaan tuntematon, joten perehdyin sen käyttöön aluksi lyhyesti Järvenpään Diakonia-ammattikorkeakoulun opettajan avustuksella ja sen jälkeen itsenäisesti opiskellen.

Aluksi syötin numeeriseen muotoon muutetut vastaukset SPSS -tilasto-ohjelmaan. Vastauslomakkeista osa oli puutteellisesti täytetty, mikä johtui todennäköisesti vastaajien huonosta suomen kielen taidosta. Otin kuitenkin tutkimukseen mukaan myös osin puutteelliset vastauslomakkeet, koska niiden antama tieto oli arvokasta tutkimuksen kannalta. Tämän vuoksi tutkimuksen vastauksissa näkyy kohta kohdalta vastaajien lukumäärä sen lisäksi, että vastaukset on esitetty vastanneiden prosenttiosuuksina. Poikkeuksena on vastaajien uskonnollista vakaumusta selvittävä kohta, jossa on ilmoitettu erikseen vastanneiden ja vastaajien lukumäärät.

Aineiston syöttämisen jälkeen tulostin kustakin kysymyksestä frekvenssi taulukot. Seuraavaksi tarkastelin vastausten lukumääriä ja prosenttiosuuksia, keskiarvoja sekä vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtojen välillä. Tämän jälkeen etsin aineistosta ilmiöiden välisiä yhteyksiä ristiintaulukoinnin avulla. Syvensin analyysiä vertailemalla tutkimukseni tuloksia Tilastokeskuksen ja Helsingin kaupungin tietokeskuksen tilastoihin. EU-tilastoinneista muodostui oma

erillinen aineistonsa. Kaksi erillistä aineistoa vaikeuttivat myöhemmässä analyysivaiheessa aineiston käsittelyä, koska eri aineistojen välisiä yhteyksiä oli ristiintaulukointimahdollisuuden puuttuessa mahdotonta selvittää SPSS -tilasto-ohjelman avulla. Olisin halunnut esimerkiksi selvittää kurssilaisen koulutusasteen mahdollisia yhteyksiä lasten lukumäärään, mikä jäi nyt toteutumatta.

4.5 Laadullisen aineiston analysointi

Laadullisen aineiston analyysiprosessi lähti liikkeelle vastausten useaan kertaan lukemisesta, minkä tarkoituksena minulla oli sekä rakentaa kokonaiskuva tutkimusaineistosta että löytää alustava perusta aineiston luokittelulle ja jäsentämiselle. Kopioin teemahaastattelulomakkeet ja leikkasin haastattelulomakkeista tutkittavan teeman; Kuvaile päivääsi/viikkoa/arkea vastaukset irti. Tällä tavoin pystyin paremmin hahmottamaan aineiston kokonaisuutena ja työstämään sitä konkreettisesti. Pysin löytämään aineistosta sekä samankaltaisuuksia että erilaisuuksia. Alleviivasin tärkeitä sanoja ja loin merkitysyksiköitä, joiden avulla pystyin luokittelemaan aineistoa. Analyysi eteni pelkistettyjen ilmausten yhdistämisestä alaluokiksi ja edelleen yläluokiksi (Liite 2). Saatujen tulosten perusteella tein omaan ymmärrykseeni perustuen johtopäätöksiä.

4.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta kuvataan yleensä kahdella käsitteellä; reliabiliteetilla ja validiteetilla. Reliabiliteetilla viitataan tutkimuksen toistettavuuteen ja validiteetilla puolestaan siihen tutkitaanko sitä mitä on tarkoituskin. (Metsämuuronen 2006, 64.) Tutkimukseni aineistona käytin sekundaariaineistoa eli aineistoa, joka oli alun perin kerätty muuhun tarkoitukseen kuin vastaamaan tämän tutkimuksen tarkoitusta. Käytössäni oli valmis aineisto, jonka keräämiseen en ollut pystynyt itse vaikuttamaan. Valitsimme yhteistyössä Chili-hankkeen projektityöntekijän kanssa aineistosta mittareiksi 12 kysymystä määrälliseen tutkimusosioon. Määrällinen aineisto oli erittäin kattava. Ainoastaan yhden osallistujan kurssihakemus ei ollut käytettävissä, koska hänen hakemuspaperinsa olivat

hukkuneet. Hänenkin osalta sain kuitenkin EU-tilastoinneista kahteen kysymykseen vastauksen ja päädyin käyttämään myös näitä tietoja tutkimuksessa. Mielestäni määrällisen tutkimuksen luotettavuus tässä tutkimuksessa on hyvä ja aineisto vastasi tutkimuskysymykseen. Valmisaineisto tuotti kuitenkin ongelmia määrällisessä analysoinnissa ristiintaulukoinnin kohdalla, koska aineisto koostui kahdesta eri lähteestä. Lisäksi EU-kategorioinnin noudattaminen hankaloitti analyysin tekemistä kahdessa kohdassa.

Laadullisen aineiston osalta koin tutkimuksen luotettavuutta heikentävänä tekijänä sen, että saamani aineisto perustui haastatteluihin joita ei ollut nauhoitettu. Käytössäni oli siis tältä osin aineisto joka oli suodattunut ainakin yhden ja joissain tapauksissa kahden ihmisen kautta; ensin tulkin ja sitten kirjurin. Vastaukset olivat asetettuun tutkimuskysymykseen nähden melko suppeita. Tutkimusta tehdessä huomasin että arkea koskevaan tutkimuskysymykseen vastaaminen tämän aineiston pohjalta oli haastavaa, eikä syvällistä analyysiä ollut mahdollista tehdä. Mikäli minulla olisi mahdollisuus tehdä tutkimus uudestaan, tekisin sen keräämällä laadullisen aineiston itse haastattelemalla muutamaa kurssilaista heidän arjestaan.

Tutkimuksen luotettavuutta pohtiessani päällimmäiseksi on noussut ajatuksia myös siitä, että tutkimustuloksien yleistämisen suhteen tulee olla maltillinen. Aineistoni koskee kuitenkin vain yhden hankkeen asiakkaita. Pysin noudattamaan joka kohdassa työssäni huolellisuutta, jotta analyysi olisi luotettavaa. Olen huomionnut työssäni myös muita eettisiä näkökohtia. Käsittelin saamaani aineistoa luottamuksellisesti ja niin, että vastaajien anonymiteetti säilyi koko opinnäytetyöprosessin ajan. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen tutkimuksen aineisto tuhottiin asianmukaisesti. Olen tietoinen vaitiolovelvollisuudesta, joka sitoo minua myös opintojeni päättymisen jälkeen.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Maahanmuuttajanaisten taustatiedot

Chili-hankkeen SOVAKI -kursseille osallistui yhteensä 94 naista vuosina 2009–2011. Tiedot kurssilaisten taustatiedoista koottiin pääosin hakemuksista kotoutumiskurssille (Liite 1). Tämän lisäksi tiedot kurssilaisten koulutusasteesta ja kurssilaisten lasten osallistumisesta lastenhoitoon kurssien aikana saatiin hankkeen työntekijöiden tekemistä EU-tilastoinneista. Taustatietoihin valittiin yhteensä 12 kysymystä.

Kurssilaisten ikäjakaumaa selvittäessä käytettiin EU-tilastointien kategorioita (Taulukko 1). Ylivoimaisesti suurin osa kurssilaisista (noin 81 %) sijoittui 25–44-vuotiaiden ryhmään. Kurssilaisten keski-ikä oli 33 vuotta. Nuorin kurssilaisista oli 16-vuotias ja vanhin 51-vuotias.

TAULUKKO 1.

Kurssilaisen ikä (N=89)		
	Lukumäärä	%-osuus vastanneista
15–24 vuotta	10	11.2
25–44 vuotta	72	80.9
45–54 vuotta	7	7.9
Yhteensä	89	100.0

Perhesuhteita selvittäessä ilmeni, että kurssilaisista (N=92) noin 73 %:lla oli puoliso. Selvittäessä lasten lukumäärää kurssilaisilta kysyttiin sekä alaikäisten että täysi-ikäisten lasten lukumäärää (Taulukko 2). Kurssilaisista noin 87 %:lla oli lapsia. Yleisimmin perheissä oli yksi tai kaksi lasta (noin 64 %). Vastauksiin lasten lukumäärästä on voinut vaikuttaa muun muassa se, että lähtömaahan jääneitä lapsia ei välttämättä ole katsottu kuuluvaksi perheeseen nykyhetkellä.

TAULUKKO 2. Kurssilaisen lasten lukumäärä (N=91)

	Lukumäärä	%-osuus vastanneista
ei lapsia	12	13.2
yksi	29	31.9
kaksi	29	31.9
kolme	10	11.0
neljä	6	6.6
viisi	3	3.3
enemmän kuin viisi	2	2.2
Yhteensä	91	100.0

Kurssilaisten lasten ikää selvittäessä (Taulukko 3) kävi ilmi, että kurssilaisista 64 %:lla oli alle 3-vuotiaita lapsia. Ristiintaulukoinnin avulla saatiin selville että kurssilaisista, joilla oli alle 3-vuotiaita lapsia, noin 72 % (41) oli tuonut lapsensa hoitoon Chiliin kurssin ajaksi. Tulos vahvistaa käsitystä lastenhoidon samanaikaisen saatavuuden merkittävyydestä kotoutumiskurssilaisille. Samansuuntaisia tuloksia on saatu lastenhoidon samanaikaisen saatavuuden merkittävyydestä kotoutumiskursseille osallistuvilla äideillä myös Ruotsissa (Ekberg-Kontula 2000, 24).

TAULUKKO 3. Onko kurssilaisella alle 3-vuotiaita lapsia? * Ovatko kurssilaisen lapset olleet hoidossa Chilissä kurssin aikana? (N=89)

		Ovatko kurssilaisen lapset olleet hoidossa Chilissä kurssin aikana?		Yhteensä
		kyllä	ei	
Onko kurssilaisella alle 3-vuotiaita lapsia?	kyllä	41	16	57
	ei	0	32	32
Yhteensä		41	48	89

Kurssilaisten koulutusastetta selvittäessä käytettiin EU-tilastointien kategorioita (Taulukko 4). Tämän kategorioinnin perusteella lähes puolet (noin 49 %) kuului perusasteen koulutuksen saaneiden ryhmään. Perusasteen koulutusluok-

kaan kuuluivat myös täysin kouluttamattomat henkilöt (6 % kurssilaista). Korkea-asteen koulutuksen saaneita vastanneista kurssilaisista oli noin 14 %. Tilastokeskuksen tietojen mukaan korkea-asteen koulutuksen saaneiden naisten vastaava osuus valtakunnallisesti Suomessa oli vuonna 2009 noin 30 % (Tilastokeskus i.a., b).

Koulutustiedot ovat vain suuntaa antavia, koska eri maissa koulutus vaihtelee hyvin laajasti. Tarkkojen koulutustietojen saatavuuden vaikeudesta kertoo esimerkiksi se, että Chili-hankkeen SOVAKI-kursseilla on projektin työntekijöiden mukaan ollut kaksi kurssilaista, jotka olivat molemmat ammatiltaan alakoulun opettaja. Bosnialainen kurssilainen oli käynyt peruskoulun, lukion sekä viisi vuotta yliopistoa. Somalialainen kurssilainen oli puolestaan käynyt kuusi vuotta peruskoulua ja sen lisäksi vuoden opettajakoulua.

TAULUKKO 4. Kurssilaisen koulutus kotimaassa (N=88)

	Lukumäärä	%-osuus vastanneista
perusasteen koulutus (sisältää kouluttamattomat)	43 (5)	48.9 (6)
keskiasteen koulutus	1	1.1
keskiasteen jälkeinen koulutus, joka ei ole korkea-asteen koulutus	32	36.4
korkea-asteen koulutus	12	13.6
Yhteensä	88	100.0

Kurssilaisilla oli tutkimuksen mukaan kaikkiaan 31:n eri maan kansalaisuus (Liite 3). Eniten saman maan kansalaisia on Irakista, Somaliasta ja Venäjältä, jokaisesta maasta oli 11 kurssilaista. Suomen kansalaisuus oli 7:llä kurssilaisella. Ilman kansalaisuutta oli 2 kurssilaista. SOVAKI-kursseille osallistuneiden kansalaisuudet noudattelevat vain osittain Helsingin suurimpia ulkomaalaistaustaisia ryhmiä.

Suurimmat ulkomaalaistaustaiset ryhmät Helsingissä vuodenvaihteessa 2009/2010 olivat Tilastokeskuksen mukaan virolaiset (8586), venäläiset (6173), entisen neuvostoliiton alueella asuneet (4977) sekä somalit (3973) ja ruotsalai-

set (3976). Irakilaistaustaisia oli 1379 henkilöä (Tikkanen 8, 2010.) SOVAKI-kursseille osallistuneissa oli ainoastaan 1 virolainen. Ruotsalaisia ei ollut kursseille lainkaan. Ruotsalaisten puuttuminen tällaisista kotoutumispalveluista selittyy varmasti pitkälti paluumuuttona sekä kielellisistä ja kulttuurisista syistä. Samoin tätä selittää myös ruotsalaisten hyvä työllistyminen Suomessa. Virolaisten kohdalla myös melko matala työttömyysaste vaikuttaa siihen, ettei heillä ole niin paljon tarvetta tämän kaltaisille kotoutumispalveluille. (Tikkanen 2010, 33).

Eri äidinkieliä oli kurssilaisilla kaikkiaan 28. (Liite 4) Puhutuimmat kielet olivat arabia (19), somali (15), kurdi (10) sekä venäjä (8). SOVAKI-kurssilaisten tulokset noudattelevat vain osittain Helsingin suurimpia vieraskielisiä kieliryhmiä. Tilastokeskuksen mukaan Helsingissä suurimmat vieraskieliset kieliryhmät vuodenvaihteessa 2009/2010 olivat venäjää (13106), viroa (7038), somalia (6168), englantia (4060) ja arabiaa (2753) puhuvat. Kurdia puhui 1713 henkilöä. (Tikkanen 2010, 9.) SOVAKI-kursseilla ei ollut lainkaan englantia, viroa tai kiinaa (2194) äidinkielenään puhuvia, jotka taas olivat suuria kieliryhmiä Helsingissä. Tiettyjen suurien kieliryhmien puuttuminen SOVAKI-kursseilta kertoo osaltaan maahanmuuttajaryhmien keskenään erilaisista tilanteista ja tarpeista. Osa maahanmuuttajista tarvitsee enemmän erityistä tukea kotoutumiseen ja työllistymiseen.

Kurssilaisten asumista tutkittaessa (Taulukko 5) tuli ilmi, että noin 72 % oli asunut Suomessa alle kuusi vuotta.

TAULUKKO 5. Kurssilainen asunut Suomessa (N=87)

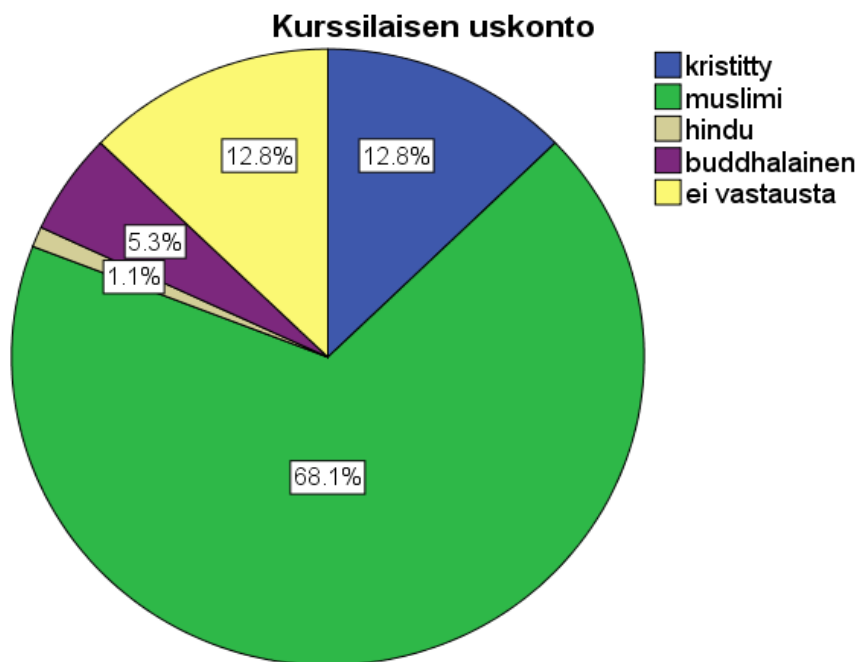
	Lukumäärä	%-osuus vastanneista	Kumulatiivinen %-osuus
alle vuoden	10	11.5	11.5
1–2 vuotta	27	31.0	42.5
3–5 vuotta	26	29.9	72.4
6–10 vuotta	11	12.6	85.1
yli 10 vuotta	13	14.9	100.0
Yhteensä	87	100.0	

Koulutustietoja tutkittaessa (Taulukko 6) kävi ilmi, että kurssilaisista noin 42 % ei ole käynyt Suomessa aikaisemmin kursseilla. Ristiintaulukoinnissa ilmeni että kurssilaisista, jotka eivät olleet käyneet aiemmin kursseilla 75 % (27) oli asunut Suomessa alle 3 vuotta.

TAULUKKO 6. Kurssilainen asunut Suomessa * Suomessa aikaisemmin käydyt kurssit ja niiden kesto (N=87)

	Suomessa aikaisemmin käydyt kurssit ja niiden kesto				Yhteensä
	Ei ole käynyt kursseilla	On käynyt kurssin, joka kestänyt alle 6kk	On käynyt kurssin, joka kestänyt 6kk tai kauemmin	On käynyt kurssin, jonka kesto ei ole tiedossa	
Kurssilainen asunut Suomessa alle vuoden	10	0	0	0	10
1–2 vuotta	17	6	0	4	27
3–5 vuotta	6	4	6	10	26
6–10 vuotta	3	1	2	5	11
yli 10 vuotta	0	3	2	8	13
Yhteensä	36	14	10	27	87

Uskonnollista vakaumusta selvittäessä (Kuvio 1) kävi ilmi että huomattavan suuri osa kurssilaisista oli muslimeita (noin 68 %). Toiseksi suurin uskonnollinen ryhmä oli kristityt (noin 13 %). Kysymykseen uskonnollisesta vakaumuksesta jätti vastaamatta noin 13 % kurssilaisista. (N=82)

KUVIO 1. Kurssilaisen uskonto.

5.2 Arjen monimuotoisuus ja yksitoikkoisuus

Laadullisessa tutkimusosiossa tutkin, millaisena SOVAKI-kurssilaisten arki näyttäytyy heidän itsensä kuvaamana. Tutkimusaineistona olivat alkuhaastattelulomakkeiden vastaukset kohtaan; Kuvaile normaalia päivääsi/viikkoa/arkea.

Vastaajien arkea määrittivät pitkälti kodintyöt ja lastenhoito. Keskimäärin neljä viidestä kurssilaisesta kertoi arjen rytmittyvän pitkälti lasten tarpeiden mukaan. Suurimmalla osalla ainakin osa lapsista oli päiväkodissa tai koulussa, jolloin naisten arkea rytmittivät lasten viemiset ja hakemiset. Aineistossa kiinnitti huomiota se, että useat vastaajat ilmaisivat voimakkaasti kodissa vietettävän ajan hallitsevan heidän arkeaan.

Olen aina kotona, jos sää on huono ollaan sisällä, mutta jos on hyvä sää menemme ulos leikkimään. (Haastateltava 11.)

Perheellisten ja perheettömien kesken oli vain pieniä eroja siinä kuinka paljon he liikkuvat kodin ulkopuolella. Aineiston tulosten mukaan näyttääkin siltä, että

vaikka toisaalta perheellisten naisten arjen keskiössä on lastenhoito, mikä usein sitoo naiset kotiin, toisaalta lasten kanssa myös liikutaan kodin ulkopuolella hoitamassa asioita. Lapsia esimerkiksi viedään harrastuksiin ja käydään ulkoilemassa heidän kanssaan leikkipuistossa.

Jos en tule Chiliin, niin sitten yritän mennä jonnekin muualle kuten leikkipuistoon. Vien poikani johonkin, missä voi nähdä ihmisiä ja voin itsekin tehdä jotain. (Haastateltava 28.)

Sen sijaan perheellisten ja perheettömien välillä oli selkeitä eroja siinä, kuinka usein he mainitsivat viettävänsä aikaa ystävien tai tuttavien kanssa. Perheettömistä yli puolet mainitsi ystävän, kun taas perheellisistä vain noin joka neljäs. Perheettömät naiset pitivät myös huomattavasti useammin yhteyksiä internetin ja puhelimen välityksellä lähtömaansa sukulaisiin kuin perheelliset naiset. Viidesosa haastatelluista ilmoitti harrastavansa jotain. Harrastusten osalta perheellisillä ja perheettömällä naisilla ei ollut vastauksissa merkittäviä eroja. Muutamasta vastauksesta ilmeni että maahanmuuttajanaiset olisivat toivoneet voitavansa harrastaa jotain, mutta eivät olleet löytäneet siihen mahdollisuuksia.

Häntä kiinnostaisi urheilullinen harrastus, mutta tällä hetkellä hänellä ei ole aikaa lasten takia. (Haastateltava 42.)

Ainoa oma "harrastus" tällä hetkellä on Chili-kurssilla käyminen. (Haastateltava 37.)

Mielenkiintoinen havainto aineistosta on se, että vaikka vastaajista 13 mainitsi puolison vastauksessaan, vain kolme heistä kertoi miehen joskus osallistuvan lasten hoitoon. Puolison kotitöiden tekemisestä kukaan ei maininnut. Yleensä kerrottiin puolison työstä tai opiskelusta. Vastausten perusteella ei selvinnyt sitä, kuinka moni oli yksinhuoltaja. Ainoastaan yksi vastaaja kertoi olevansa yksinhuoltajaäiti. Olisi ollut mielenkiintoista vertailla yksinhuoltajaäidin ja parisuhhteessa elävän äidin arkea, mikäli se olisi ollut aineiston pohjalta mahdollista.

Maahanmuuttajanaisten arkeen näyttäisi sisältyvän sekä yksitoikkoisuutta että monimuotoisuutta. Suurimmalla osalla haastatelluista arjen täyttävät lastenhoito ja kotityöt. Haastatelluista kymmenellä naisella ei ollut lapsia. Perheettömien naisten arkea näytti määrittävän myös pitkälti kotona vietetty aika, joka koostui

muun muassa internetin käytöstä, television katselusta ja kotitöiden tekemisestä. Osa naisista pyrki välttämään arjen yksitoikkoisuutta osallistumalla kerhoihin, harrastuksiin tai ylipäänsä lähtemällä vain pois kotoa esimerkiksi kiertelemään kauppoja. Arjen yksitoikkoisuuteen haettiin vaihtelua melko yllättävistäkin asioista. Esimerkiksi yksi vastaajista kertoi joskus tutustuvansa lähiympäristöön tuttavansa avustuksella.

Hänen serkkunsa kaveri on bussikuski, ja hän joskus istuu bussissa ja näin tutustuu ympäristöönsä Helsingissä. (Haastateltava 33.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli ensisijaisesti tuottaa tutkittua tietoa Chili-hankkeen SOVAKI-kursseille osallistuneiden naisten taustoista sekä selvittää minkälaista arkea kursseilla käyvät maahanmuuttajanaiset elävät. Määrällinen tutkimusaineisto osoitti maahanmuuttajanaisten tulevan hyvin erilaisista lähtökohdista ja taustoista. Aineiston pohjalta voi todeta tiettyjä määrittäviä tekijöitä, jotka ovat korostuneet ryhmässä. Näitä tekijöitä ovat kotiäitiys, islaminusko, sekä perusasteen koulutustaso. Mittareiksi valittujen kahdentoista muuttujan avulla kursseille osallistuneista naisista paljastui niin moninainen kokonaiskuva, että tyypillisen kurssilla kävijän profiilin selvittäminen ei ollut mahdollista. Tyydyn siis toteamaan, että kursseilla käyvät naiset tulevat moninaisista taustoista ja tutkimuksen tuloksena syntyneet tarkasti eritellyt tilastotiedot kurssilaisista kertovat enemmänkin heidän keskinäisistä eroista kuin yhtäläisyyksistä. Keskeisenä tuloksena tutkimuksessa on myös se, että tiettyjen etnisten ryhmien puuttuminen Chili-hankkeen SOVAKI-kursseilta kertoo osaltaan siitä, että osa maahanmuuttajaryhmistä tarvitsee vahvaa tukea kotoutuakseen.

Työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien päivien kulusta ei ole paljon tutkittua tietoa. Kotoutumisen näkökulmasta näiden ryhmien tiedetään olevan muita heikommassa asemassa ja tarvitsevan sen vuoksi erityistä tukea kotoutumisprosessiinsa. (Mikkonen 2005, 53.) Erityisen haastavassa tilanteessa ovat pienten lasten äidit, jotka hoitavat lapsia kotona. Heidän mahdollisuutensa oppia suomea ovat rajalliset. Heikon kielitaidon seurauksena työelämään pääsy vaikeutuu erityisesti, jos naisella ei ole ammattikoulutusta. (Säävälä 2009, 28.) Tekemäni taustatietojen selvityksen mukaan suurin osa SOVAKI-kurssilaisista kuuluu maahanmuuttajiin, jotka tarvitsevat erityistä tukea kotoutumisprosessiinsa.

Selvitin opinnäytetyössäni myös, millaisena SOVAKI-kursseille osallistuneiden naisten arki näyttäytyy heidän itsensä kuvaamana. Aineiston laadullinen niukkuus vaikeutti kuitenkin analyysin tekemistä. Tekemäni aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella ilmeni, että vastaajien arki muistutti pitkälti suomalais-

ten kotiäitien arkea niin toiminnoiltaan kuin sisällöltään. Vastaajien arki täyttyi pääosin lastenhoidosta ja kotitöiden tekemisestä. Vastauksissa näkyi kuitenkin selvästi naisten turhautuminen vallitsevaan tilanteeseen omassa elämässään. Muutamat vastaajat kertoivat haluavansa aloittaa uuden harrastuksen, mutta eivät olleet joko löytäneet siihen aikaa tai eivät tieneet, miten asian voisi järjestää. Maahanmuuttajanaisten arjen rajoittuminen kotiin ei ole kuitenkaan koko kuva tilanteesta. Osa naisista oli mukana viikoittain monikulttuurisessa kerhotoiminnassa, harrastustoiminnassa tai tapasi ystäviään ja tuttaviaan. Keskeisenä erona perheettömien ja perheellisten välillä oli se, että perheettömät naiset pitivät enemmän yhteyttä lähtömaansa sukulaisiin ja ystäviin. He myös mainitsivat useammin tapaavansa ystäviään kuin perheelliset naiset.

Mielenkiintoinen huomio opinnäytetyöni kannalta oli se, että vaikka määrällisen tutkimustuloksen mukaan noin 68 % SOVAKI-kurssilaisista on muslimeita, ainoastaan kaksi vastaajista mainitsi uskonnonharjoittamisen tärkeäksi osaksi arkeaan. Kumpikin vastaajista oli muslimi. Laadullinen tutkimustulos ei siis suoraan tue käsitystä siitä, että SOVAKI-kurssilla käyvät musliminaiset olisivat erityisen uskonnollisia. Toisaalta uskonto voi olla myös niin kiinteä osa vastaajan arkea ja elämää yleensä ettei sitä erikseen huomaa arjesta puhuttaessa mainita. On myös mahdollista että vastaajat välttelevät tietoisesti uskonnollisista asioista puhumista, koska Suomessa puhutaan julkisesti yleensä vähemmän näistä aiheista.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut minulle opettavainen prosessi. Globaalistuvassa maailmassa maahanmuuttajatyön kysymykset ovat yhä tärkeämpiä ja sen vuoksi ne kuuluvat keskeisesti myös sosionomin osaamisen ydinalueisiin. Globaalistuminen koskee myös kirkkoja ja sen työntekijöitä. Tulevana diakonina tulen työssäni kohtaamaan sekä eri kulttuureista että eri uskonnoista tulevia ihmisiä. Kohtaamisen edellytyksenä on dialogi, joka on mahdollista ainoastaan jos pyrin aidosti ymmärtämään toisen näkemyksiä. Ymmärtäminen puolestaan vaatii tietoa.

Opinnäytetyöprosessin aikana koen eniten saaneeni juuri tiedollisia valmiuksia sosionomin työhön. Maahanmuuttajia käsittelevään kirjallisuuteen ja tutkimuk-

seen tutustuminen on myös laajentanut omaa kuvaani ilmiöstä, minkä lisäksi olen oppinut uutta tutkimuksen tekemisestä. Opinnäytetyöprosessi on ollut tiivis. Opinnäytetyöprosessi käynnistyi keväällä 2011. Minua on motivoinut työn loppuunsaattamiseen näin tiiviissä aikataulussa tieto siitä, että tekemäni tutkimus hyödyttää suoraan Chili-hanketta. Olen tehnyt työyhteisölle hankeraportointia varten kaikista mittareina käytetyistä muuttujista myös erikseen taulukot ja kuviot, joita he ovat hyödyntäneet suoraan hankeraportoinnissaan oman harkintansa mukaan. Tiedot toimitin hanketyöntekijöiden käyttöön elokuussa 2011. Erityisesti hyvä yhteistyö ja kannustava palaute projektin työntekijöiltä ovat auttaneet minua jaksamaan opinnäytetyön eri vaiheissa. Jatkotutkimushaasteena opinnäytetyöni pohjalta näen työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien arjen tarkemman tutkimisen. Uuden kotouttamista koskevan lain voimaantulon myötä on tarve saada tutkimustietoa esimerkiksi kotona lapsia hoitavien maahanmuuttajaäitien arjesta, jotta osallistujälähtöinen kotoutumiskoulutus voisi aidosti onnistua.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne & Ali, Abdullahi 2001. Somalidiaspora Suomessa – muutoksia, haasteita ja haaveita. Teoksessa Annika Forsander, Elina Ekholm, Petri Hautaniemi. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ Helsinki: Helsingin yliopiston tutkimus ja koulutuskeskus Palmenia-kustannus, 134–148.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling, Ismo 2005. Johdanto. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling & Stina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto 7–12.
- Alitolppa-Niitamo, Anne 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling & Stina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 37–52.
- Alueportaali i.a Viitattu 9.10.2011.
http://www.alueportaali.net/ajankohtaista/mellari_-_paikka,_jossa_viihdytaan.html
- Donato, Katharine; Gabaccia, Donna; Holdaway, Jennifer; Manalansan, Martin & Pessar, Patricia 2006. A Glass Half Full. Gender in Migration Studies. . IMR 40 (1), 3–26. Saatavissa <http://online-library.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-7379.2006.00001.x/pdf>
- Ekberg-Kontula, Petra 2000. Toimettomuus tylsistää. Pääkaupunkiseudulla asuvat afrikkalaiset maahanmuuttajanaiset ja heidän näkemyksensä koulutuksesta ja työllistymisestä. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2000:14. Helsinki: Oy Edita Ab.

- Forsander, Annika; Raunio, Mika; Salmenhaara, Perttu & Helander, Mika 2004. Sykettä ja suvaitsevaisuutta: Globaalin osaamisen kansalliset rajat. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Forsander, Annika 2008. Kotoutuminen sukupuolittuneille työmarkkinoille? Maahanmuuttajien työmarkkina-asema yli vuosikymmen Suomeen muuton jälkeen. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, 312–334.
- Heikkilä, Elli & Pikkarainen Maria 2008. Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuustutkimuksia A 30. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. 7.uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Helsingin kaupungin tietokeskus 2010. Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2010. Tilastoja 30/2010. Viitattu 27.10.2011. http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/10_09_22_Tilastoja_30_Tikkanen.pdf
- Helsingin kaupunki i.a. Viitattu 9.10.2011. <http://www.selmanet.fi/FI/education/course.asp?id=75&back=educators>
- Jackson, Darrell & Passarelli, Allesia 2008. Mapping Migration. Mapping churches' responses. Europe study. Churches Commission for Migrants in Europe & Nora research center. Brussels: Churches' Commission for Migrants in Europe. Viitattu 26.10.2010. http://www.oikoumene.org/fileadmin/files/wcc-main/2008pdfs/mapping_migration_europe2008.pdf
- Jokinen, Eeva 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

- Joronen, Tuula (toim.) 2005. Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Keskinen, Suvi 2009. Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino, 33–46.
- Kouros, Kristiina 2008. Islamilaisen perhelainsäädännön ja Suomen lain suhteesta. Teoksessa Tuomas Martikainen, Tuula Sakaranaho, & Marko Juntunen (toim.) Islam Suomessa. Muslimit arjessa mediassa ja yhteiskunnassa. Helsinki: SKS, 182–199.
- Kruskopf, Else & Komppa, Miia 2010. Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisenäkyjen mahdollistajana 2009–2011 OPETUSSUUNNITELMA. Viitattu 9.10.2011. http://www.chillari.fi/images/stories/sovaki_opetussuunnitelma.pdf
- Kruskopf, Else 2010, a. Chili väliarviointi 2010. Viitattu 28.8.2011. <http://www.chillari.fi/images/stories/valiraportti-fin-11-3-2011.pdf.pdf>
- Kruskopf, Else 2010, b. Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisenäkyjen mahdollistajana -hanke ESR 2009–2011. Hankkeen väliarviointi. Projektipäällikkö Else Kruskopf. Viitattu 9.10.2011. http://www.chillari.fi/images/stories/chili_valiarviointi_2009.pdf
- Kyngäs, Helvi & Vanhanen Liisa 1999. Sisällönanalyysi. Hoitotiede 1/-99, 3–12.
- Laki kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999/493, 9.4.1999. Viitattu 28.10.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990493>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 30.12.2010. Viitattu 25.10.2011 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>

Maahanmuuttovirasto i.a. Viitattu 16.10.2011.

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2709,2722#6>

Martikainen Tuomas 2002. Uskonnot Suomessa. Hakupalvelu uskonnollisista ja maailmankatsomuksellisista yhteisöistä. Viitattu 26.10.2011.

<http://users.abo.fi/tmartika/suomiuskonto/tutkimustilastoja.html>

Martikainen Tuomas 2008. Muslimit suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Tuomas Martikainen, Tuula Sakaranaho & Marko Juntunen (toim.) Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa. Helsinki: SKS, 62–84.

Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.) 2007. Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto.

Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja 2008. Maahanmuuttajanaiset – Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, 15–37.

Metsämuuronen, Jari 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 2. Opiskelijalaitos. 3. uudistettu painos. Helsinki: International Methelp ky.

Mikkonen, Anna 2005. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling & Stina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 53–71.

Muhammed, Husein 2011. Yhtä erilaiset. Islam ja suomalainen kulttuuri. Helsinki: Teos.

- Peltola, Ulla & Metso Laura 2008. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 79/2008. Helsinki: Kuntoutussäätiö.
- Pohjanpää, Kirsti; Paananen, Seppo & Nieminen Mauri 2003. Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Helsinki: Tilastokeskus.
- Raitis, Laura Maria & Hiltunen, Pekka Y. (toim.) 2001. Suunnista uskontojen maailmassa: dialogiopas seurakunnille. Helsinki: Kirkkohallitus
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammi.
- Salmi, Minna 1991. Ajatteletko arkena? Arkielämä ja tietoisien toiminnan mahdollisuus. Sosiologia 28, 4, s: 237–249
- Siim, Pihla 2008. Äidit ja heidän lapsensa: Perhesuhteista neuvottelua ylijärjestyksessä perheissä. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, 218–244.
- Silvo, Juha (toim.) 2005. Kansankirkosta kansojen kirkoksi. 2. uudistettu laitos. Suomen ev.-lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2005:7. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Sisäasiainministeriö 2011 Viitattu 25.10.2011.
<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/HeadlinesPublicFin/E5757D505C2B5BC1C22578FE00374C6E>
- Suomen Pakolaisapu 2011 Viitattu 25.10.2011
http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=66&lang=suo
- Suomen perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Viitattu 23.11.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

- Säävälä, Minna 2009. Naisia kotoutumassa Eurooppaan. Vertailevan FEMAGE-hankkeen loppuraportti. Katsauksia E 35/2009. Helsinki: Väestöliitto.
- Söderling, Ismo 2009. Alkusanat. Teoksessa Minna Säävälä. Naisia kotoutumassa Eurooppaan. Vertailevan FEMAGE-hankkeen loppuraportti. Katsauksia E 35/2009. Helsinki: Väestöliitto.
- Tervonen, Miika 2008. Maahanmuutto ja uudet vähemmistöt. Teoksessa Anssi Mäkinen, Liisa Honkala, Kirsti Kujanen, Joni Strandberg, Jukka Kukkonen & Pekka Virtanen (toim.) Suomalaisen arjen historia. Hyvinvoinnin Suomi. Porvoo: Weilin+ Göös Oy.
- Tiilikainen, Marja 2007. Arjen Islam. Somalinaisten elämää Suomessa. 4. painos. Tampere: Vastapaino.
- Tilastokeskus 2011, a. Liitekuvio 2. Väestö syntymämaan, kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan 31.12.2010. Viitattu 27.10.2010. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2010/vaerak_2010_2011-03-18_kuv_002_fi.html
- Tilastokeskus 2011, b. Suomen kansalaisuuden saaneiden määrä suureni vähän vuonna 2010. Viitattu 27.10.2011. http://tilastokeskus.fi/til/kans/2010/kans_2010_2011-05-10_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus i.a., a. Liitetaulukko 8. Väestö uskonnollisen yhdiskunnan mukaan 2003-2010. Viitattu 26.10.2011. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2010/01/vaerak_2010_01_2011-09-30_tau_008_fi.html
- Tilastokeskus i.a., b. Väestön koulutus rakenne. Kuntien koulutustasoissa edelleen huomattavia eroja 2009. Viitattu 27.10.2011 http://www.stat.fi/til/vkour/2009/vkour_2009_2010-12-03_tie_001_fi.html

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Työministeriö 2005. Työhallinnon julkaisu 344. Kala kuivalla maalla. Kotoutumisen maahanmuuttajan näkökulmasta. Viitattu 26.10.2011. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj344.pdf

Ulkomaalaislaki 2004/301, 30.4.2004 Viitattu 23.11.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

Valli, Raine 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus

Yhdenvertaisuuslaki 2004/21, 20.1.2004. Viitattu 23.11.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>

LIITTEET

LIITE 1: Hakemus kieli- ja kotoutumiskurssille

Helsingin kaupunki
Sosiaalivirasto
 Lapsiperheiden palvelujen vastuualue
 Chili-hanke, SOVAKI-kurssi

HAKEMUS KOTOUTUMISKURSSILLE

Päivämäärä

1 HAKIJA	Sukunimi ja etunimet (kutsunimi alleivivataan)		Henkilötunnus
	Osoite		Postinumero
	Puhelinnumero	Ammatti	
	Kansalaisuus	Status (tulkin laskutusta varten)	
	Äidinkieli	Montako vuotta hakija on asunut Suomessa?	
	Uskonto		
	Hakijan koulutus kotimaassa		
	Suomessa aikaisemmin käytyt kurssit		
	Hakijan kielitaito		
	Onko hakija luku- ja kirjoitustaitoinen? ☐ Kyllä ☐ Ei		
2 HAKIJAN PERHE	Aviopuolison nimi		
	Onko puolisoilla mahdollisuus hoitaa kotihoidossa olevaa lasta/lapsia kahdesti viikossa kurssien ajan? ☐ Kyllä ☐ Ei, koska puoliso Työssä ☐ Kurssilla ☐ Muu syy		
	Alle kouluikäisten lasten nimet	Lapsen syntymäaika	Lapsen hoito ja kasvatustila ☐ Kotihoidossa ☐ Päiväkodissa ☐ Koulussa
			☐ Kotihoidossa ☐ Päiväkodissa ☐ Koulussa
			☐ Kotihoidossa ☐ Päiväkodissa ☐ Koulussa
			☐ Kotihoidossa ☐ Päiväkodissa ☐ Koulussa
Kaikkien lasten lukumäärä?			
3 ASIAKKUUS SOSIAALI- VIRASTOSSA	Sosiaalityöntekijän nimi		
	Alue	Puhelinnumero	
4 HAKIJAN OPISKELU- TAVOITTEET	4.1 Miksi haluat tulla kotoutumiskurssille?		
	4.2 Mitä haluat oppia kurssin aikana?		
5 ALLE- KIRJOITUKSET	Päivämäärä	Hakijan allekirjoitus	
	Hakemuksen vastaanottajan allekirjoitus ja nimenselvennys		

LIITE 2: Esimerkki sisällönanalyysistä.

Alkuperäinen ilmaus tekstissä	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Elämä pyörii lasten ympärillä	lapset	lastenhoito	huoltosuhde
Äidin ja isän luo, ovat sairaita	vanhemmat	omaisesta huolehtiminen	
Teen ruoan perheelle ja siivoan	ruoka ja siivous	kodinhoito	arkiaskareet kotona
Viikonloppuisin perheen luona käy vieraita	vierailut	ystävyyssuhteet	perheen ulkopuoliset sosiaaliset suhteet
Soittelen perheelleni Bangladeshiin	soittaminen	yhteydenpito sukulaisiin virtuaalisesti	
Käyn joskus Sahramissa	Sahrami	kerhotoiminta	
Kuljetan lapsia harrastuksiin	lasten harrastukset	asioiden hoitaminen	liikkuminen kodin ulkopuolella
Menen ruokakauppaan	ruokakauppa		
Opiskelen Suomea internetissä	kielenopiskelu	opiskelu	itsensä kehittäminen
Käyn lenkillä	lenkki	harrastus	oma-aika
Joskus käsityökerhoon	käsityökerho		
Katson televisiota	televisio	ajanvietto	

LIITE 3: Taulukko kurssilaisen kansalaisuus.

Kurssilaisen kansalaisuus (N=91)

	Lukumäärä	%-osuus vastanneista
Afganistan	1	1.1
Algeria	2	2.2
Bangladesh	5	5.5
Bosnia-Hertsegovina	1	1.1
Egypti	1	1.1
Filippiinit	2	2.2
Indonesia	1	1.1
Intia	1	1.1
Irak	11	12.1
Iran	3	3.3
Japani	1	1.1
Kenia	1	1.1
Kiina	2	2.2
Kongo	1	1.1
Kosovo	3	3.3
Latvia	1	1.1
Marokko	2	2.2
Nigeria	2	2.2
Pakistan	2	2.2
Palestiina	1	1.1
Paraguay	1	1.1
Somalia	11	12.1
Sri Lanka	1	1.1
Sudan	1	1.1
Suomi	7	7.7
Thaimaa	4	4.4
Tunisia	3	3.3
Turkki	1	1.1
Venäjä	11	12.1
Vietnam	4	4.4
Viro	1	1.1
kansalaisuudeton	2	2.2
Yhteensä	91	100.0

LIITE 4: Taulukko kurssilaisen äidinkieli.

Kurssilaisen äidinkieli (N=92)

	Lukumäärä	%-osuus vastanneista
albania	3	3.3
arabia	17	18.5
belutsi	1	1.1
bengali	6	6.5
bosnia	1	1.1
dari	1	1.1
espanja	1	1.1
ibo	1	1.1
inguusi	3	3.3
indonesia	1	1.1
japani	1	1.1
kannada	1	1.1
kiina	1	1.1
kurdi	10	10.9
latvia	1	1.1
pastu	1	1.1
persia	1	1.1
somali	15	16.3
tagalog	2	2.2
tamili	1	1.1
tshetsheeni	1	1.1
thai	4	4.3
uiguuri	2	2.2
urdu	1	1.1
venäjä	8	8.7
vietnam	4	4.3
arabia ja ranska	2	2.2
lingala ja ranska	1	1.1
Yhteensä	92	100.0